

Nieuwsbrief Vrienden van Frankendael

november 2013

Vereniging Vrienden van Frankendael

Voorwoord van de voorzitter

De herfst is begonnen. In ons park is het rustig, maar niet heus. Was u op de laatste Pure Markt? Tegen kersttijd kunt u nog een keer. Houdt u van bomen én van opera (of bent u gewoon nieuwsgierig), kom dan op 14 november op de Lindenlaan genieten van een mini-opera! Lees over dit en meer in deze nieuwsbrief. Intussen spreken wij met het stadsdeel over het onderhoud. Snoeien, opruimen, herstel van de bruggetjes, het verven van de banken op de slingerlaan. Iedere dag is er wel werk te doen. Meer dan we in de nieuwsbrief kwijt kunnen. Gelukkig bereiken we de meesten van u per mail, voor berichten tussendoor. Zoals binnenkort over hoe we volgend jaar de wilgenbootjes weer hopen op te knappen. Centenkwestie. Maar mailt (of belt, of schrijft) u óns ook? Bijvoorbeeld: wat vond u van de Pipowagen (voor koffie, thee of een sapje), deze zomer op het veld bij de scouting?

Wilgensnoeien 20 april hebben de vrienden opnieuw onder leiding van *Jan 'de Wilgenman' van Schaik* de wilgen in de Wilgenspeeltuin gesnoeid. Als de wilgen niet elk jaar worden geknipt/gesnoeid, raakt de speeltuin vervallen.

Agenda

Donderdag 14 november

'Boom opera'

Zondag 22 december

Pure (winter) markt

- ➔ [Toen park Frankendael nog kwekerij was...](#) [pagina 2](#)
- ➔ [Wilgenboten](#) [pagina 3](#)
- ➔ [Lichtkaravaan](#) [pagina 3](#)
- ➔ [Wie is degene die er voor zorgt dat Park Frankendael er zo mooi eruit ziet?](#) [pagina 4](#)
- ➔ [Keep it clean day](#) [pagina 5](#)
- ➔ [De Kas en ooievaars](#) [pagina 5](#)
- ➔ [Stormschade](#) [pagina 6](#)
- ➔ [Bericht van de penningmeester](#) [pagina 6](#)

www.vriendenvanfrankendael.nl

Toen park Frankendael nog kwekerij was ...

Oudere Watergraafsmeeders weten meteen waar je het over hebt bij de naam ‘Van Vliet en Wielinga’. Dat was het tuincentrum aan de Kamerlingh Onneslaan, dat in de jaren ’70 Intratuin ging heten, en dat eind jaren ’90 verhuisde naar de Nobelweg. Maar de oude naam klinkt velen nog steeds vertrouwd in de oren. De Vrienden van Frankendael spraken met mevrouw Wielinga, die een groot deel van de geschiedenis van het tuincentrum, en dus ook van het park, heeft meegemaakt.

Mevrouw Wielinga is een vriendelijke en vitale oude dame. Ook een kordate dame, die duidelijk van aanpakken heeft geweten, en vast nog steeds wel weet. Nu zitten we ontspannen achter haar woning, onder de parasol. Ze vertelt over twee jonge mannen, Van Vliet uit Zeeland en Wielinga uit Friesland, die begin jaren ’30 op de plek waar nu het Amstelstation staat een kwekerij hadden overgenomen. Toen met de bouw van het station werd begonnen, bood de gemeente Amsterdam een alternatief aan: een weiland aan de Willem Beukelsstraat (later aan de Kamerlingh Onneslaan, die was er toen nog niet), tussen de gemeentelijke stadskwekerij en de volkstuinen ‘Klein Dantzig’. Daar begon in 1939 de kwekerij ‘Van Vliet en Wielinga’, met zes kassen en een grote oranjerie.

Al na een paar maanden werden de palmen en laurieren in de grote kas vervangen door britsen: onderdak voor soldaten, opgeroepen wegens de mobilisatie. Tijdens de oorlogsjaren bood het terrein veel mogelijkheden voor het verzet. Er was plek voor onderduikers, maar ook voor de opslag van wapens die nodig zouden zijn om na afloop van de oorlog de laatste Duitsers uit Amsterdam weg te jagen, en voor noodrantsoenen voor de BS (Binnenlandse Strijdkrachten). Van Vliet en Wielinga worden nog genoemd in het standaardwerk over de oorlog van Lou de Jong. In de grote kas werd door het verzet zelfs geoefend in het gebruik van schietwapens. Mevrouw Wielinga vertelt dat na de oorlog nog vaak gesproken werd over de paniek toen twee Duitsers met het geweer in de aanslag het terrein op kwamen.

“Als ze de kas waren ingegaan, zouden er ongelukken zijn gebeurd”. Gelukkig gingen ze niet de kas in, want ze waren op eendenjacht ...

Mevrouw Wielinga leerde begin jaren ’40 Wielinga junior kennen, het stel verloofde zich, en zocht na de oorlog naar huisvesting. Niet eenvoudig in die tijd. “Waarom zetten jullie hier niet een huis neer?” vroeg Wielinga senior, kijkend naar de afvalhoop achter de kwekerij. Zo gezegd, zo gedaan, het afval werd afgevoerd, en een eenvoudige woning, in het begin nog aangeduid als ‘schafthoek’, werd neergezet. Dat was in 1951.

De kwekerij ging mee met de tijd. Aanvankelijk was het vooral een kwekerij-grossier van kamerplanten voor bloemisten. Daarnaast werden Van Vliet en Wielinga vaste leveranciers voor grote gelegenheden en recepties, die met – bijvoorbeeld – laurieren, palmen en bloemstukken schitterend aangekleed werden. Een hoogtepunt daarin was wel

“Als ze de kas waren ingegaan, zouden er ongelukken zijn gebeurd”.

het helemaal ‘in de bloemen zetten’ van de Nieuwe Kerk, bij het huwelijk van prinses Beatrix, in 1966.

Ook de stadskwekerij was een goede klant. Sprake van een ‘park’ was er toen nog helemaal niet. Klein Dantzig was er, ook de schoolwerktuinen, en natuurlijk Huize Frankendael, de ‘ambtswoning’ van de stadsarchitect van de gemeente Amsterdam. Het grootste deel van het gebied werd ge-

bruikt door de stadskwekerij. Hoewel het geen openbaar terrein was, kon je er wel vrij in en uitlopen. “De buurt kreeg in de gaten dat je bij Van Vliet en Wielinga goedkoop planten kon kopen”. Wielinga junior, Mart, zag daar goede mogelijkheden liggen, en gaandeweg veranderde de kwekerij in een tuincentrum voor particuliere klanten, inclusief spreekuur van de ‘plantendokter’. Zijn vrouw werkte volop mee in de zaak. Hij zag ook de noodzaak van samenwerking met andere tuincentra, en zo behoorde hij tot degenen die samen Intratuin zijn begonnen. Dit werd in de jaren ’70 de nieuwe naam van Van Vliet en Wielinga.

Het gebied is enorm veranderd. De sluiting van de stadskwekerij in de jaren ’90 leidde (na veel discussie, waarbij de Vrienden van Frankendael een trekkersrol speelden) tot het besluit om het vrijkomende gebied in te richten als openbaar park. Dat liet zich moeilijk combineren met de toenemende ruimtebehoefte van het tuincentrum. Mede op initiatief van de

Vrienden van Frankendael werd daar een mooie oplossing voor gevonden door de verhuizing, in 1997, van het bedrijf naar de huidige plek aan de Nobelweg. Waar nu de scepter wordt gezwaaid door alweer de derde generatie Wielinga. Mart Wielinga bleef als lid van een begeleidingscommissie betrokken bij de metamorfose van het kwekerij- en tuincentrumgebied tot het park dat we nu kennen.

Vervolg op pagina 3

Vervolg van pagina 2

De bedrijfswoning ging mee naar de Nobelweg. Dat het oude terrein van het tuincentrum nu deel uitmaakt van een mooi park bevalt mevrouw Wielinga wel. Ze is in de Watergraafsmeer blijven wonen, en blijft op de hoogte van wat er in het park gebeurt. Zoals van de vrolijke drukte op zomerdagen, van de levendigheid van de Pure Markt, en van de komst, kort geleden, van de fleurige 'Pipowagen' met eenvoudige horeca op het veld bij de scoutinggebouwtjes. Maar dat de Vrienden van Frankendael vorig jaar hebben tegengehouden dat Park Frankendael ruimte zou gaan bieden aan grootschalige evenementen stemt haar erg tevreden.

De ooievaars hebben haar bijzondere belangstelling. Ooievaar Guus, opgegroeid in ooievaarsdorp Het

Liesveld, en herkenbaar aan de ring aan zijn poot, vertoonde zich in 2000 voor het eerst in Frankendael. Hij liet zich niet, zoals eerder overvliegende ooievaars, verdrijven door de reigers ("daar moet ik niks van hebben, moordenaars zijn het"), en maakte aanstalten een nest te gaan maken in een kale, hoge berkenboom achter het tuincentrum. Echtgenoot Mart had een beter idee. Een grote haspel, die hij onbeheerd had aangetroffen langs de Kamerlingh Onneslaan, paste precies op de oude schoorsteen van de kwekerij. Samen met Jan Bregman, de beheerder van de schoolwerktuinen, toverde hij met kippengaas, wilgentenen en heel veel turfmolm de haspel om in een geriefelijk ooievaarsnest. Het werd bovenop de schoorsteen gehesen, en in 2002 kwamen daar voor het eerst in honderd jaar in Amsterdam 'vrije ooievaars' uit het ei.

Met verontwaardiging vertelt mevrouw Wielinga over de verstoring van het nest dit voorjaar, toen restauratiewerk werd uitgevoerd aan de schoorsteen terwijl het broedseizoen al was begonnen (op 15 maart). Bij toeval zag ze dat. "Ik heb onmiddellijk alarm geslagen", zegt ze, en het werk is toen ook meteen gestopt. Maar de ooievaars waren al gevluht voor het onraad, en begonnen een nieuw nest boven op de schoorsteen van restaurant De Kas. Waar deze zomer drie jonge ooievaars zijn geboren. Als deze zijn uitgevlogen zal het nest boven De Kas overigens weer verdwijnen. De restauratie van de schoorsteen zal worden afgerond, en het is de bedoeling dat er volgend jaar weer rustig gebroed kan worden op die vertrouwde hoge plek.

*Henk van Leeuwen
1 oktober 2013*

Wilgenboten

Vrijdag 26 april 2013 hebben de vrienden geholpen bij het wilgensnoeien van de wilgenboten. Op 22 april gaf de wethouder het beheer van de wilgenbootjes over aan de vrienden van Frankendael. Dat wil zeggen dat de vrienden voor volgend jaar proberen iets als 'sponsors' proberen te werven om de gelden bij elkaar te krijgen om de wilgenboten nog een jaar te laten staan op het veld. Als dat niet lukt, is dit het laatste jaar dat de bootjes 'varen'. Heeft u suggesties of tips over hoe en waar we aan 'sponsors' komen en vooral kunt u ons daar mee helpen?

Lichtkaravaan

Er was een plan om komende winter park Frankendael gedurende de drie dagen om te toveren tot een oase van licht. Dit zou georganiseerd worden door de 'Lichtkaravaan'. Helaas ziet er naar uit dat men het

financiële plaatje niet rond kan krijgen. Er zou worden aangehaakt bij Amsterdam Light Festival. Zij maken in de wintermaanden de stad een podium voor de lichtkunst waarbij zij gebruik maken van duur-

zame licht constructies. Afgelopen zondag 27 oktober was de 'Lichtkaravaan' aanwezig op de Pure Markt. Hier kon u de lichtroute alvast bekijken, informatie verkrijgen over de activiteiten en kennismaken.

Wie is degene die ervoor zorgt dat Park Frankendael zo mooi eruit ziet?

In onderstaand interview kunt u dat lezen!

Gesprek met Chris Barendse, door Helmi Wakkie, mede-bestuurslid van Vereniging Vrienden van Frankendael. We hebben afgesproken op het terras van Merkelbach waar het prachtig terrasweer is.

Chris is tuinman van Stadsdeel Oost, in Watergraafsmeer. Hij vertelt mij tevens dat hij ook zijn hele leven in Oost Watergraafsmeer heeft gewoond. Onder het genot van een drankje vertelt hij met veel bezieling over 'zijn' park!

Chris begint te vertellen dat zijn voornaamste functie Park Frankendael is maar ook heeft hij buiten het park wat plekken als werkterrein. Dat zijn de buitenranden van het park en bijvoorbeeld de Nobelweg waar een wilde plantenbegroeiing aan weerszijden van de weg tussen het oude postkantoor en de Ringvaart ligt, die hij gemaakt heeft en onderhoudt. Ik vraag hem naar het begin van alles.

Begin 1986 hoorde Chris via kennissen dat er een plek vrij was in de toenmalige Stadskwekerij en kreeg daar een functie als tuinman. De heemtuin bestond toen al, ik vertelde Chris dat ik daar vaak heen geweest ben in die tijd, toen je nog een pasje moest hebben om daar te komen en bijna niemand ooit in de Stadskwekerijen kwam. Hij werkte daar tot 1996 tot de opheffing van de Stadskwekerij. Hij heeft daarna nog vier jaar in Geuzenveld gewerkt maar hij miste Oost en vond het ook te ver weg. Daarna kreeg hij een tip van een oud-collega die wist dat Chris

intieme tuin weg te saneren om een zogenaamde landschapstuin op die plek te maken. Gelukkig is dat door onder andere de Vrienden afgeketst en vanaf 2002 was de heemtuin verzekerd van zijn bestaan. Toen het helemaal zeker was dat het park opgebouwd zou worden heeft Chris die periode kunnen benutten om de 'landschapjes' van de heemtuin te versterken. Dat wil zeggen bijvoorbeeld de 'Holle weg', het 'Duintje', het 'Moerasgebied' en de 'Hoge zandgrond' kon hij in die tijd renoveren want er was best wel een en ander verwaarloosd door al die strijd om het park. De heemtuin is voor Chris het uitgangspunt voor zijn werk en ook zijn passie, hij spreekt met veel liefde over deze tuin. Een heemtuin is vrij bewerkelijk want deze moet opgebouwd worden in verschillende milieutjes met bijbehorende vegetatie. Het is een wens van Chris dat er poortjes of iets dergelijks komen om het doorfietsen van fietsers en brommers in de heemtuin tegen te gaan omdat deze zo kwetsbaar is. Chris is niet alleen met de heemtuin bezig, het hele park is zijn werkterrein. Hij probeert meer variatie te brengen in de Springertuin waar de ruine staat. Mooie struiken, bodembedekkers (in vakjargon: kruidlaag), een bijzondere boomcollectie en bollen. Bijvoorbeeld wil hij er een *buttleya alnifolia* (bijzondere vlinderstruik) gaan plaatsen.

Via Elgar Vos (één van de oprichters van het park) die de heemtuin heel belangrijk vond is Chris indertijd betrokken bij de begeleidingsgroep die zich bezig hield met de ontwikkeling van het park toentertijd. Na mijn vraag of Chris overal tevreden over is zegt hij dat hij het jammer vindt dat er te weinig open gedeelten zijn in de heemtuin met voldoende zon voor

zonminnende kruiden, maar daar is te weinig ruimte voor. Chris kan cyclys werken dat wil zeggen dat alles benut wordt en alles wordt weer ergens anders gebruikt, bijvoorbeeld dood hout wordt een houtwal en overgebleven grond een heuveltje. Ook vertelt Chris dat hij een heel zelfstandige baan heeft wat hem erg ligt. Het grote recreatiegras wordt door een aannemer gemaaid en wordt dus uitbesteed.

Drie aspecten zijn belangrijk in een park als dit; biodiversiteit (variatie in groen), op een natuurlijke manier

*“Gescheiden afval voor parkbezoekers ...
goed voor de kringloop van materiaal en passend
in een ecosysteem...”*

meer met wilde planten wilde werken voor de heemtuin. Overigens is de heemtuin nog ernstig bedreigd want er waren plannen om deze prachtige

Chris vindt dat er veel van de ontwikkeling van het park te danken is aan de Vrienden van Frankendael wat ik natuurlijk beaamt!

Vervolg op pagina 5

Vervolg van pagina 4

estetisch en recreatiemogelijkheden. Ook moet er rekening worden gehouden met de insekten (dus her en der brandnetels laten staan) en de vogelstand. Chris vindt bijvoorbeeld dat het beruchte zevenblad ondergewaardeerd wordt omdat deze plant thuis hoort in deze gebieden en tevens decoratief is.

Op mijn vraag of Chris nog iets voor de Vrienden van Frankendael toe

wil voegen zegt hij dat hij wel een agendapunt heeft voor één van onze bestuursvergaderingen! Gescheiden afval voor parkbezoekers op de plek vlak naast de bungalow van Wielinga, goed voor de kringloop van materiaal en passend in een ecosysteem. Hij vind zoveel glas, papier e.d. dat hij echt hoopt dat dat gaat gebeuren!

Chris geeft mij nog een rondleiding door het park wat een waar genoegen is, dan gaat hij weer verder aan het werk en ik ga dit interview afmaken.

Ik vertel Chris dat ik onder de indruk ben van al dat vele werk wat hij verricht, zijn creatieve invulling van de mogelijkheden en onmogelijkheden waar hij tegenaan loopt en bedank hem voor de tijd die hij wil geven voor dit interview.

Ik kijk nu met andere ogen naar het park; wat een prachtig park hebben wij in Watergraafsmeer!!!

Helmi Wakkie
2013

Keep it clean day

De vrienden van Frankendael hebben we 21 september weer meegedaan met de 'Keep it clean day'.

Foto: Paul Koene

Restaurant De Kas en de ooievaars

Op 23 en 24 maart liet Amsterdam Oost met 24H! zijn pareltjes zien. En een van die pareltjes is restaurant De Kas in het park. Op de open dag gaf Gert Jan Hageman een rondleiding in zijn restaurant en de kassen. Hij vertelde over het ontstaan van het restaurant en wat hij daarvoor allemaal heeft moeten ondernemen. Wat een zeer interessant en bewonderingswaardig verhaal was. De Kas was dit jaar voor de vrienden veel in het nieuws omdat de ooievaars dit jaar de schoorsteen bij het restaurant hadden uitgekozen om te gaan broeden.

Ze hebben daar zelf een nest gebouwd. De andere schoorsteen werd gerepareerd in het broedseizoen en daar waren de ooievaars niet zo gelukkig mee vandaar de verhuizing. Het is de bedoeling dat volgend jaar de ooievaars weer teruggaan naar het oude nest. De Kas had wel erg veel last van de ooievaarsuitwerpselen. Inmiddels is er een nieuw ooievaarsnest geplaatst op het terrein van de H.C. Vink schooltuinen in het park. Misschien gaat een van de drie jongen daar een nieuw ooievaarspaar vormen.

Stormschade in het park

28 oktober raasde er een grote storm door het land. Ook in het park zijn een aantal bomen geveld door de harde wind. Ze worden deels geruimd. Het geeft weer lichtplaatsen in de heemtuin en dat biedt juist nieuwe kansen voor de andere bomen, struiken en planten.

Foto: Chris Barendse

Bericht van de penningmeester

Het bestuur van de Vereniging Vrienden van Frankendael hoopt dat u in 2014 weer veel van Park Frankendael kunt genieten, en dat we als Vrienden weer veel activiteiten kunnen ondernemen. Denk daarbij aan de macht van het getal: hoe meer betalende leden, hoe sterker we staan.

Heeft u al uw contributie betaald over 2013? Het bedraagt slechts €8,50 (of meer). En dan is het wél zo plezierig als u ook al vast voor 2014 betaalt. Vermeldt u dan duidelijk dat het om die twee jaren gaat? Ons bankrekeningnummer (IBAN) is NL96 INGB 0006 0935 78, t.n.v. vereniging Vrienden van Frankendael.

Graag wijs ik u nogmaals op de mogelijkheid om de Vereniging een incassomachtiging te verstrekken voor het innen van de contributie. Dat is voor beide partijen veel makkelijker. Het machtigingsformulier kunt u aanvragen via onze

website. Let op: machtigingen die nu worden verstrekt gaan pas in voor het contributiejaar 2014, en gelden dus niet voor de contributie 2013. Die contributie is intussen al geïnd bij die leden die ons al een machtiging hebben gegeven.

Wat ook kan: bij uw eigen bank een automatische periodieke overschrijving regelen. Uw bank kan u daar mee verder helpen.

Het is, ten slotte, goed te weten dat wij als vereniging een ANBI status hebben. Dit betekent dat u uw contributie of extra gift kunt aftrekken van de belasting.

Graag hopen wij uw bijdrage spoedig te ontvangen.

Vriendelijke groet, Helmi Wakkie, penningmeester
Transvaalstraat 65-D, 1092 HD Amsterdam

Vereniging Vrienden van Frankendael

Opgericht 1989

Bestuur:

Henk van Leeuwen - voorzitter
Helmi Wakkie - penningmeester
Marion van der Blik
Sander Alkema
Jacqueline Rijken

vriendenvanfrankendael@gmail.com
www.vriendenvanfrankendael

Telefoon: 06 33761103 of 06 24723235

Vereniging Vrienden van Frankendael
ING-bank 609 35 78